

Transnationale klasser

ASTRID KRABBE TROLLE

ENGLISH ABSTRACT: In a Danish context, Filipino migrants are often positioned as working class laborers from the global South. Yet this political positioning of work migrants does not catch the complex processes of individual social positioning within a transnational space. This article shows how social class is shaped by 1) political mobilization, 2) positions of employment and social status, 3) processes of gendered intimacy, and 4) performances of embodiment. Throughout every aspect, individual and institutional religiosity creates alternative spaces where the established social classes become less important. The interviewed Filipino Christians apply individual narratives of religious endeavour to complement their social situation in Denmark.

DANSK RESUMÉ: Filippinske migranter bliver i en dansk kontekst ofte positioneret som ufaglært arbejdskraft fra det globale syd. Men den politiske positionering tager ikke højde for den ofte komplekse individuelle placering i et transnationalt socialt rum. Artiklen viser, hvordan social klasse er formet af 1) politisk mobilisering, 2) erhvervsmæssig placering og social status, 3) kønnede processer i intimsfæren, og 4) kropsliggørelse. I alle aspekter skaber både individuel og institutionel religiøsitet alternative rum, hvor de etablerede sociale klasser bliver mindre vigtige. De interviewede filippinske kristne kultiverer religiøse modnarrativer, der giver andre perspektiver på deres sociale situation i Danmark.

KEY WORDS: Filipino migrants; religious narratives; social class; evangelisation ; au pairs

Indledning

Social klasse lever for det meste en skjult tilværelse i hverdagsdanmark, hvor langt de fleste ser sig selv som en del af en bred og udefineret middelklasse. Men hvis vi vender blikket mod nogle af landets religiøse og etniske minoriteter, så får ideen om velfærdsstatens sociale nivellering et andet lys. I det følgende analyserer jeg social klasse blandt

filippinske kristne i Danmark. Først gennemgår jeg klassebegrebets relevans i dag, dernæst hvordan klasse kan give mening i en transnational kontekst. Til analysen bruger jeg geografen Philip Kellys firelede klasseanalyse, der bygger på filippinske erfaringer fra Canada. Mit materiale til artiklen kommer fra mit ph.d.-arbejde (Trolle 2019a), hvor jeg lavede feltarbejde og interviews i filippinske katolske miljøer i København og omegn fra 2015-2018. I og med at mange af mine informanter er en aktiv del af menighedslivet, er det også vigtigt at understrege, at deres brug af religiøse modnarrativer ikke gælder alle filippinske katolikker. Blandt de yngre au pairs på midlertidige ophold i Danmark var der eksempelvis flere, der ikke var en del af de kirkelige miljøer, ligesom de ikke havde noget behov for at forholde sig til en dansk offentlighed. Jeg konkluderer, at både den individuelle religiøsitet og Den katolske Kirke som institution giver et rum for nye religiøse fortællinger, der viser andre perspektiver på arbejdsmigrationen. Dertil er det vigtigt at være opmærksom på, hvordan et alt for snævert fokus på den lokale nationale kontekst forhindrer en fuld forståelse af religiøse migranternes sociale positionering på tværs af landegrænser.

Social klasse: Hvornår er det en meningsfuld kategori?

Tidligere var klasse en meningsfuld og på nogle måder selvfølgelig social kategori, fordi de tidlige moderne samfund havde en mere klasseopdelt struktur, hvor erhverv inden for industri, landbrug og retsvæsen var klarere bundet til en normativ identitet. I Danmark blev 1960'erne et vendepunkt, da årtiet markerer økonomiens bevægelse fra industrisamfund til gryende velfærdssamfund. Med velfærdssamfundets større beskæftigelse inden for handel og service, forandrede den tætte forbindelse imellem erhverv og klassetilhørsforhold sig også. Igennem 1970'erne voksede beskæftigelsen inden for den offentlige sektor og med den også idealet om større økonomisk udligning imellem samfundets top og bund. I dag arbejder mindre end 1/5 af danskerne indenfor industrierhverv (Faber et al. 2019, 101). Siden 1980'erne er klassebegrebet mindre brugt både i en dansk og i en europæisk sammenhæng (Penissat et al. 2020, 15). I stedet er andre identiteter bundet til etnicitet, køn og kultur blevet tillagt større værdi end klasse. Fremfor økonomisk ulighed er begreber som social marginalisering, minorisering og intersektionalitet blevet styrende for både politisk handling og forskningskategorier. I det store hele har det religionssociologiske felt fulgt de samme bevægelser, selvom den intersektionelle tænkning nok har været stækket af religionssociologiens forkærlighed for majoritetstendenser inden for sekularisering og individualisering (se Repstads bidrag i dette særnummer om klasseblindheden i religionssociologien).

Den sociologiske forskning om klasse og stratificering kan inddeles i tre faser; Op til midten af 1980'erne arbejdede sociologer med klasse ud fra et makroperspektiv, der tog udgangspunkt i offentlige statistikker om folks erhvervsmæssige placeringer (Savage et al. 2013, 221). Fra 1970'erne begyndte sociologer at arbejde med klasse ud fra syv kategorier, den såkaldte Erikson-Goldthorp-Portocarero-model, som også tog udgangspunkt i beskæftigelse, men i mere detaljeret grad end tidligere (ibid.). Den sene-

ste udvikling kaldes også den kulturelle klasseanalyse, hvor Pierre Bourdieus forståelse af klasse som positioneringer inden for sociale felter igennem økonomisk, kulturel og social kapital danner udgangspunkt for analyserne (Prieur & Savage 2013, 247; Savage et al. 2005, 39). Ved at lægge vægt på kulturelle elementers betydning for den sociale lagdeling, introducerede Bourdieu en ny måde at tænke klasse, som sociologer stadig arbejder ud fra i dag. I en dansk kontekst har Stine Thideman Faber m.fl. (2019) videreudviklet den bourdieuske klasseanalyse med resultatet, at den danske befolkning kan inddeles i tre overordnede positioner ud fra fem forskellige klasseforståelser. De tre positioner dækker individer med adgang til kulturelle ressourcer, individer med adgang til økonomiske ressourcer og individer uden adgang til nogen form for ressourcer (Faber et al. 2019, 113). Religion figurerer her ikke som en vigtig markør for klasse, men inden for religionsfaget i Danmark har der været enkeltstående forsøg på at analysere religion i et klasseperspektiv. Lars Ahlin har undersøgt forholdet mellem klasse og New Age-kosmologier, hvor han igennem en bourdieusk feltanalyse ser på, hvordan klasse i kombination med andre demografiske data indvirker på New Age repræsentationer i dagblade (Ahlin 2001) og på individniveau (Ahlin 2005). I en folkekirkelig sammenhæng har Steen Marquard Rasmussen (2014) arbejdet klasseorienteret igennem kulturelle typer i menighedsrådsarbejdet.¹ Ved at opdele folkekirkemedlemmerne efter miljøer, der tilhører over-, middel- og underklassen argumenterede Rasmussen for, at folkekirken burde tilpasse dens aktiviteter til flere sociale segmenter (Rasmussen 2014, 70).

Det nye prekariat

Grunden til, at flere samfundsforskere vender tilbage til social klasse i analyser af samtidspøblemer er, at den åbne, økonomiske struktur, der kendetegner mange europæiske lande samtidig skaber nye sociale grupper, der er definerede ved deres økonomiske afhængighed eller mangel på samme. De franske sociologer Etienne Penissat, Alexis Spire og Cedric Hugree (2020) har for nylig argumenteret for, at klassebegrebet er relevant at inddrage i analyser af sociale forandringer på et transnationalt plan (her europæisk), fordi klasse kan hjælpe os med at se nye former for ulighed forbundet med eksklusion fra magtens centre. For Penissat et al. er klasse ikke kun forbundet til mangel på ressourcer og arbejderklassens afhængighed, men i høj grad også ved at bestemte grupper er ekskluderet fra økonomisk, kulturel og politisk magt. Flere mennesker har midlertidige arbejdskontrakter og tilhører dermed et prekariat af løstansatte (Penissat et al. 2020, 15). I modsætning til Marx' klassiske arbejdsdeling er det nye prekariat dog ikke begrænset til bestemte former for arbejde eller relationer til produktionsformerne. De løse ansættelser findes både i akademisk såvel som manuelt arbejde,

¹ Rasmussen har brugt det tyske Sinus Instituts kulturelle typer som model for den danske analyse. De kulturelle typer blev også afprøvet i forhold til dåbsbeslutningen blandt danske småbørnsforældre, men her gav de dog ikke noget entydigt resultat (Leth-Nissen & Trolle 2015, 31).

og derfor rammer den manglende adgang til indflydelse på tværs af tidligere klasse-skel. Pointen er, at den øgede globale konkurrence danner nye tabere – og også nye vindere. Økonomi, afhængighed og eksklusion bliver derved afgørende for manges livsmuligheder, hvorfor flere vender sig imod Marx' forståelse af klasse (eksempelvis Skeggs et al. 2021). I de nyeste analyser af klasse finder vi derfor en større interesse for ulighedsstrukturer og det globale samfunds absolutte økonomiske top (eksempelvis Piketty 2014; i en dansk sammenhæng Ellersgaard et al. 2019) samt for den voksende gruppe af mennesker, der tilhører det nye økonomiske prekariat, defineret ved midlertidig beskæftigelse og mangel på kapitalakkumulering (Penissat et al. 2020; Cruz 2019, 898). I denne sidste gruppe finder vi de filippinske arbejdsmigranter, da de ofte arbejder på midlertidige kontrakter. Med den kulturelle klasseanalyse er det i stigende grad vigtigt at være klar over, hvordan klasse interagerer med andre forhold som køn, etnicitet og religiøsitet. Den næsten skjulte klassestruktur leder socialforskerne Håkon Leiulfsrud og Annick Prieur til at arbejde med klasse som en hverdags-erfaring forbundet med følelser og negative grænsedragninger overfor andre: "Class appears as a lived, everyday experience, which translates to feelings and is expressed through the drawing of boundaries towards others, and more clearly as negative rather than positive identifications" (Leiulfsrud & Prieur 2017, 82). Det handler altså om at medtage klasse som en skjult forklaringsfaktor, der sammen med en række andre positioneringer siger noget om individer og gruppers handlemønstre. Ved at anerkende at social klasse stadig eksisterer, er det muligt at forklare nye sociale forandringer i samfundet – også i det religionsvidenskabelige felt.

Klassebegrebet i et transnationalt perspektiv

Langt de fleste analyser af social klasse tager udgangspunkt i nationalstaten, da den sociale lagdeling som oftest refererer til nationale erhvervsgrupper og deres interne positionering. Det betyder også, at indvandrede grupper kategoriseres efter deres position i den nationale økonomi. Men det eksplicite nationale fokus bliver skævt i forståelsen af transnationale migranter, der bevæger sig ind og ud af flere lokale nationale økonomier. Filippinske migranternes sociale positionering finder snarere sted i et globalt magtfelt (Barber 2018, 162), hvor den globale markedsøkonomi muliggør større social mobilitet såvel som nye former for ulighed. Filippinerne har længe været en del af de globale arbejdskæder, hvor målrettede statslige eksportprogrammer sender filippinske borgere ud i hele verden som arbejdskraft inden for især omsorgserhverv (sygeplejersker og au pairs) og skibsindustrien (sømænd). De økonomiske remitter, som de udenlandsarbejdende filippinere sender tilbage til deres familier, udgør 11 % af BNP i Filippinerne (Rivera 2018, 365). Derfor hyldes de som nationens helte (*Heroes of the Nation*) (Rodriguez 2010), og flere studier dokumenterer, hvordan religiøse logikker understøtter den markedsorienterede efterspørgsel (Medina & Cornelio 2021; Bautista 2015). Eksempelvis har den filippinske religionsantropolog Julius Bautista vist, at de mange arbejdsmigranter og deres familier opfatter arbejdsopholdet i udlandet som et martyrium, hvor de ofte anstrengende forhold indgår i selvpofrelsen (Bautista 2015).

Ifølge Bautista smelter den neoliberale jagt på velstand sammen med katolske offer-idealiser i det, han kalder eksportkvalitetsmartyrer (Export-Quality Martyrs). I et klasseperspektiv bliver pointen, at arbejdsmigrationen på den ene side skaber muligheder for at forbedre levevilkårene igennem økonomiske remitter og dermed også familiens sociale position (Barber 2018, 171). I Filippinerne medfører migrationen, at flere bevæger sig fra arbejderklasse til middelklasse (Rivera 2018, 365). På den anden side skaber de globale arbejdskæder nye former for ulighed, hvor den individuelle arbejdsmigrant oplever lavere social status i det nye migrationsland igennem eksempelvis nedvurdering af filippinske uddannelsesgrader (Barber 2013, 386). Der er dermed stor forskel på den klasse-mæssige position på tværs af landegrænser for den individuelle migrant. Derfor har jeg i det følgende valgt at tage udgangspunkt i en klassemodel, der er bygget på filippinske migranternes erfaringer i Canada.

Fire aspekter af klasse

Den canadiske geograf Philip F. Kelly har argumenteret for, at det er for snævert udelukkende at forstå klasseidentiteten i en national kontekst – særligt når det drejer sig om filippinske arbejdsmigranter, der færdes i transnationale sociale rum. Ifølge Kelly bør klassebegrebet udvides til at inkludere fire aspekter; position, proces, performance og politik (Kelly 2012, 153). De fire aspekter tager højde for de forskellige situationer, som transnationale arbejdsmigranter befinder sig i igennem skiftende nationale kontekster. Aspekterne er ikke gensidigt udelukkende, snarere konstituerer de hinanden (Kelly 2012, 155). Klasse som *politik* handler om de solidariteter, der er defineret af klasse (Kelly 2012, 161). Det drejer sig om politiske partier eller bevægelser bygget op omkring en klasseidentitet, og kategorien er dermed interesseret i den politiske mobiliseringsfaktor. Klasse som *position* udgør individets placering i arbejdshierarkiet. Placeringen kan både referere til beskæftigelse og positionen i fordelingen af ressourcer. Som sådan integrerer dimensionen 'position' den etablerede forståelse af social klasse som bundet til beskæftigelse (Marx) og social position (Weber). Klasse som *proces* refererer til, hvordan klasse afspejler ulige arbejdsrelationer, der ikke nødvendigvis er en del af en kapitalistisk økonomi. Det kan dreje sig om relationer mellem familiemedlemmer eller ulønnet arbejdskraft. Ideen med at dvæle ved processen i arbejdsrelationen er at udvide Marx' klassiske begreb om udnyttelse igennem etablerede klasser og arbejderklassens afhængighed af bourgeoisiet til at gælde flere slags afhængighedsrelationer, noget som også feministiske socialforskere har påpeget (Skeggs 2002). Klasse som *performance* ser på, hvordan klasse også er en levende identitet for individet sammen med andre erfaringer af etnicitet, race, seksualitet og køn. Kelly inddeler den performative klassesdimension i to: klasse som forbrug (*consumption*) og som kropsliggørelse (*embodiment*) (Kelly 2012, 158), hvor jeg her fokuserer på klasse som kropsliggørelse. Klasse som kropsliggørelse går ud fra individets oplevelse af, hvordan fysiske karakteristika spiller sammen med den klasse-mæssige position. Denne sidste kategori inden for performanceperspektivet udgør dermed et forsøg på at tage folks intersektionelle virkelighed alvorligt. I det følgende analyserer jeg de filippinske migranternes situation

ud fra Kellys fireledede analysemodel men med et eksplicit fokus på, hvordan aspekterne kommer til udtryk i en religiøs kontekst.

Materiale og metodisk udgangspunkt

Mit materiale til analysen består af semistrukturerede interviews og feltobservationer i filippinske kirkelige miljøer i København og omegn, indsamlet fra 2015-2018 som en del af min ph.d.-afhandling *The Sociology of Morals. Catholic Practices and Generational Identities* (Trolle 2019a). I perioden deltog jeg i arrangementer i de katolske kirker Sankt Annæ Kirke på Amager, Jesu Hjerter Kirke på Vesterbro samt Sakramentskirken på Nørrebro. Dertil besøgte jeg folk i deres hjem og ved ikke-religiøse festligheder som eksempelvis den filippinske uafhængighedsdag. I alt indsamlede jeg 24 interviews med filippinere, ud over interviews med præster, videnspersoner i det filippinske miljø samt et gruppeinterview med 10 par. Interviewene fandt sted på cafeer, over telefonen, i folks hjem og på en sprogskole. Alle informanter er anonymiseret i analysen. Mit fokus i ph.d.-afhandlingen var ikke social klasse, så derfor spurgte jeg ikke direkte om det i mine interviews. Men social klasse dannede ikke desto mindre indirekte rammen om mange samtaler, hvor kirken og de religiøse fællesskaber ofte blev et rum for andre sociale hierarkier. I den internationale forskning om filippinsk migration er social klasse dog et dominerende tema, og derfor har jeg valgt at trække på denne klasse-fokuserede litteratur i artiklen. Jeg er selv dansk/engelsk og ikke religiøs affilieret, så min forskerposition er en udefra-position, hvor jeg søger at forstå den filippinske religiøse verden igennem at engagere mig i mine informanters liv. Som kvinde, gift, med børn og fra en transnational familie har jeg dog andre sociale træk til fælles med en stor del af mine informanter. I løbet af analysen tager jeg udgangspunkt i de alternative fortællinger, som den individuelle religiøsitet eller de mange kirkelige fællesskaber kan give. Derfor bruger jeg begrebet modnarrativ for at indramme den religiøse logik, som mange af mine informanter præsenterer. Etymologisk kommer narrativ af det latinske *narratio*, som betyder en fortælling. De semistrukturerede interviews giver anledning til at lade informantens egen fortælling stå frem, og det er især her, at mine informanter skaber et modnarrativ. Ved at vende fortællingen om at være udsat arbejdsmigrant fra det globale syd til en fortælling om individuel religiøs mission i det kolde nord, præsenterer flere af de filippinske kristne et religiøst perspektiv, som nedtoner social klasse.

Politik: strategisk positionering af migranter fra det globale syd

Klasse som politik handler som nævnt om politisk mobilisering. For Kelly er det politiske aspekt i høj grad integreret i de andre aspekter af klasse. Men i mit materiale vælger jeg at se mobiliseringen som en politisk kontekst, som de filippinske organisationer og individer skal navigere i. Først og fremmest er det vigtigt at fastslå, at der

ikke er nogen filippinske organisationer baseret på social klasse i Danmark, ligesom der heller ikke er det for etniske danskere. Men der er et politisk landskab, der kategoriserer især de filippinske au pairs som en slags underbetalt arbejderklasse. De første grupper af filippinere kom til landet som en del af gæstearbejderordningen i slut 1960'erne og start 1970'erne (Andersen 2013; 2017). De filippinske indvandrere var primært kvinder, der fik arbejde i hotelindustrien.² Da ordningen lukkede i 1973, ankom de efterfølgende grupper af filippinere til Danmark igennem familiesammenføring med herboende familiemedlemmer eller ægteskab. Med au pair-ordningen fra 2000 blev det igen muligt for filippinere at tage ophold i landet på to-årige kontrakter som au pairer. Siden er au pair-ordningen blevet ændret flere gange, så det i dag er relativt få danske familier, der benytter ordningen. Antallet af au pairs er nede på omkring 1000 personer årligt. I modsætning til de første filippinske arbejdsmigranter fra 1960'erne, har au pairerne skabt en del offentlig opmærksomhed. I de danske medier er de både anset som ofre for udnyttelse (Politiken 2014), som en trussel mod det danske arbejdsmarked (TV2 2019) og som en falsk understøttelse af ligestilling imellem kønnene i Danmark (Berlingske 2019). Fælles for disse ret forskellige fortællinger er den politiske kategorisering af au pairerne som underbetalt arbejderklasse fra det globale syd. I 2019 iværksatte den tidligere socialdemokratiske regering en evaluering af den nuværende au pair-ordning i Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI). Konklusionen på rapporten lød, at både værtsfamilier og au pairer var tilfredse med ordningen, men at flere interesseorganisationer vurderede, at den kulturelle udveksling ikke var hovedårsag til au pair-arbejdet: "Men selvom mange af au pair-personerne angiver, at deres motivation er netop kulturel udveksling, vurderer de myndigheder og organisationer, der beskæftiger sig med ordningen, at det økonomiske aspekt er den primære motivation for au pair-personer – især personer fra Filippinerne" (UIM 2019). Med denne udtalelse fra udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfaye på ministeriets hjemmeside, bliver de filippinske au pairer tilskrevet økonomiske motiver i Danmark. Den eksplicitte udpegning af filippinske au pairer som personer, der udnytter det danske system, gør, at det politiske klasseaspekt er blevet vigtigere for mange af de fastboende filippinere i Danmark. Generelt har filippinere i lighed med de thailandske migranter et ry som tilpasningsdygtige og arbejdssomme mennesker, såkaldte "model immigrants" (Borup & Ahlin 2011, 177), der ikke laver ballade. Fra et filippinsk perspektiv udgør au pair-ordningen en mulighed for at komme ud i verden og for at forene familiemedlemmer på tværs af landegrænser. Sammenlignet med andre aftagerlande for filippinsk arbejdskraft er Danmark et eftertragtet land at arbejde i, da det i store træk lever op til internationale konventioner for sikkert arbejde. Selvom religion ikke spiller nogen rolle i denne politiske forståelse af klasse, så har den offentlige interesse i den filippinske gruppe medført en ny politisk og klassebaseret synlighed for herboende filippinere. er det vigtigt at være klar over, hvilken politisk kontekst, som mange herboende filippinere skal navigere i.

² Jeg har tidligere skrevet om de filippinske kristne migranternes historie i følgende publikationer Trolle 2015; 2016; 2018; 2019b; 2022; 2023.

Position: alternative religiøse rum og høj beskæftigelse

Position henviser som nævnt til den arbejdsmæssige placering i det nationale eller internationale arbejdshierarki og den sociale prestige, som bestemte erhverv medfører. I et internationalt perspektiv oplever en stor del af de filippinske arbejdsmigranter af-professionalisering (*deprofessionalisation*) og afkvalificering (*deskilling*) (Barber 2018, 169). Det samme gør sig til en vis grad gældende i Danmark. I tal ligger beskæftigelsesprocenten i Danmark for indvandrede filippinere i alderen 30-64 på 75% (DST 2020, 43). Denne beskæftigelse er især som ansatte, da kun 1,6 % af de beskæftigede filippinere er selvstændige (DST 2020, 46).³ Med andre ord er beskæftigelsesprocenten ret høj, og det kommer også til udtryk i tallene for personer på offentlig forsørgelse. 9% af de filippinske mænd modtager offentlig forsørgelse sammenlignet med 16% blandt mænd med dansk herkomst (Ibid., 97). Hos kvinderne modtager 16% offentlig forsørgelse sammenlignet med 24% blandt kvinder med dansk herkomst (Ibid., 98). Det overordnede billede viser, at det arbejdsomme image, som mange fastboende filippinere prøver at opbygge, holder stik. Men da en del filippinere er beskæftiget inden for manuelle erhverv som eksempelvis rengøring, giver den høje beskæftigelsesgrad ikke nødvendigvis større social status eller økonomisk kapital. Det, som de danske tal skjuler, er den uddannelseskapital, som de filippinske indvandrere bringer med sig fra Filippinerne. I SIRIs kortlægning af au pair-ordningen i Danmark var en af konklusionerne, at de fleste au pair'er er bedre uddannede end deres beskæftigelse giver udtryk for. Faktisk er en stor del uddannet som sygeplejersker. 40% har mellemlange uddannelser, imens 30% har en kort uddannelse (SIRI 2019, 12).⁴ En af forudsætningerne for at blive au pair er, at personen kan tale godt engelsk, og det i sig selv gør, at mange af au pair'erne kommer fra ressourcerstærke familier. Filippinerne har engelsk som andet hovedsprog efter tagalog, men det er langt fra alle steder, hvor det i praksis er et sprog, som befolkningen mestrer. I det følgende hører vi fra den 28-årige Aika, der opholder sig som au pair i Danmark. Aika har været ministerielt ansvarlig for de regionale uddannelsesinstitutioner i hendes område i Filippinerne, og derfor ser hun ikke den professionelle afkvalificering, der følger med au pair-jobbet, som specielt eftertragtet på langt sigt:

I wanted to be able to travel and try out new things and maybe learn the culture of the Danish people. But mostly it's mainly travel. That's why after this, I'm going back to the Philippines. I don't want to be an au pair again. It's okay. Our allowance can cover our expenses in the Philippines. But in terms of career advancement and more knowledge, I think we're just stuck with cleaning.⁵

Aika er au pair, fordi hun gerne vil opleve verden, men hun ser ingen karrieremæssig udvikling i au pair-opholdet. Hun er opvokset som katolik, men har i løbet af sine rejser frekventeret både Den katolske Kirke og den neo-pentekostale kirke Jesus Is

³ Til sammenligning ligger den thailandske gruppe af indvandrere på ca. 11 procent (DST 2020, 46).

⁴ Tallene afspejler alle au pair'er, hvoraf 85% er fra Filippinerne (SIRI 2019, 11).

⁵ Interview med Aika, juni, 2018, se også Trolle 2019, 110.

Lord, som er stiftet i Filippinerne. I dag betegner hun sig selv som Born-Again kristen. I modsætning til de herboende filippinere, som vi møder senere hen i artiklen, bruger hverken Aika eller de andre au-pairer i mit materiale deres religiøsitet som et modnarrativ for at imødegå afprofessionaliseringen i Danmark. De er i mindre grad påvirkede af den politiske placering som underbetalt arbejdskraft, fordi de kun er i Danmark i to år.

Blandt de herboende filippinere udgør beskæftigelse og social status vigtige skillelinjer i folks interne positionering. Men hos de katolikker, der er meget aktive i menighedsarbejdet i Den katolske Kirke, er der alternative sociale hierarkier, der er baseret mere på det arbejde, som den enkelte lægger i kirken. På den måde udgør sognet og menigheden et bourdieusk socialt felt i sig selv, hvor kampen står om den religiøse kapital.⁶ I katolske lægmandsbevægelser som El Shaddai eller Missionaries for Christ, som begge er stiftet i Filippinerne, har lederne ikke nødvendigvis høj social status i en dansk arbejdsoffentlighed, men de er ledere i kraft af deres religiøse engagement og sociale omgængelighed. På den måde minder de religiøse netværk om andre frivillige foreninger, der producerer forskellige former for social kapital i en Putnamsk forstand, men som til en vis grad er uafhængige af klasse.

Proces: Intime afhængighedsrelationer og religiøse mål

Kellys procesaspekt henviser til forskellige afhængighedsformer, hvor klasse bliver synlig. For at vende tilbage til Leiulfsrud og Prieurs forståelse af klasse, så drejer denne udvidelse af beskæftigelse og social status sig også om følelser og grænsedragninger (Leiulfsrud & Prieur 2017, 82). Jeg vil her fokusere på den forhandling, der sker hos de par, som består af en filippinsk kvinde og en dansk mand. Det gør jeg, fordi intimsfæren giver et indblik i, hvordan klasse krydser etablerede kønsnormer og forventninger til en kønnet arbejdsdeling, hvor kvinden traditionelt står for en stor del af omsorgsarbejdet.

I Danmark består langt de fleste blandede ægteskaber af en filippinsk kvinde og en dansk mand. Ifølge Danmarks Statistik var der i 2020 6367 personer i Danmark, hvor én forælder var filippiner (DST 2020, 158). I 91% af tilfældene havde barnet en filippinsk mor (Ibid., 159). På globalt plan udgør Filippinerne en af verdens største eksportører af ægteskabsmigranter (Fresnoza-Flot 2017, 886). Mellem 1989 og 2015 blev 456471 filippinske kvinder gift med udenlandske mænd på verdensplan. Heraf er de fleste ægteskaber indgået i USA, Japan, Australien, Canada og Sydkorea (Ibid.). Det betyder også, at blandede ægteskaber er et emne i en filippinsk kontekst, sammen med mange studier om udearbejdende filippinske kvinder i globale omsorgskæder (fx Parreñas 2015; McKay 2007; 2016). Den filippinske sociolog Asuncion Fresnoza-Flot har vist, hvordan social klasse spiller en forskel i de forpligtelser, filippinske kvinder i blandede ægteskaber har (2017). Hvor kvinder fra arbejderklassen oftere har børn i

⁶ I en engelsk sammenhæng har sociologen Andrew McKinnon arbejdet med bourdieuske felter i den anglikanske kirke, en model som også kan overføres til Den katolske Kirke (McKinnon 2017, 168).

Filippinerne, før de gifter sig i udlandet, vil kvinder fra middel- og overklassen typisk ikke have det og dertil søge partnere fra samme sociale klasse. Det betyder, at kvinder fra lavere sociale klasser har familiære forpligtelser i deres nye ægteskaber (Fresnoza-Flot 2017, 898). De allerede givne familiære forpligtelser kan også medføre en større afhængighed af den danske mand. Et eksempel på denne ægteskabelige afhængighed er den 51-årige Christine, der lige er ankommet til Danmark, da jeg interviewer hende. Hun er blevet gift med en dansk mand, selvom hun har familie og børn i Filippinerne. Parret bor i en lille lejlighed i et gammelt arbejderkvarter i København, og imens hun ventede på at få opholdstilladelse, kan Christine ikke rigtig gå nogen steder hen undtagen i Den katolske Kirke om søndagen. For Christine har ægteskabet skabt en stor afhængighed af hendes mand, men hun ser det som sin opgave at åbne hans hjerte for Gud:

Because you (God) bring me here, maybe I have a mission. Because this man is very lonely, he has no family. I know he don't believe, but maybe one day he will be. Because he looks at me, he every day looks at me. And I told him the miracles of God. You know Peter (hendes mands navn), when I pray with you, you have so many customers, you see? The miracle is here. It's making something for you. It's changing your heart. And I just want that peace of mind. I'm not asking for prosperity, more money, no, I'm just asking for peace of mind.⁷

Selvom Christine i interviewøjeblikket er i en usikker situation, fordi hun endnu ikke har fået opholdstilladelse og skal vænne sig til et nyt ægteskab, så betoner hun, hvordan hun forstår sig selv som en form for missionær i et nyt land. Hendes mand er ikke troende, så derfor er hendes mission at omvende ham og dermed give religiøs mening til en situation, hvor hun ellers er fuldstændig økonomisk afhængig af ham. På trods af at Christine i klasse-mæssig henseende har begrænsede muligheder, da hun hverken har mange økonomiske ressourcer i Filippinerne eller i Danmark, så skaber hun et religiøst modnarrativ, som etablerer en positiv selvfortælling. Christines religiøse fortælling trækker på det traditionelt feminine omsorgsarbejde, som hun retter imod den ensomme, danske mand. Med hendes egne ord, er hun ikke interesseret i penge. Christine ønsker fred igennem et kærligt og gudstroende ægteskab. På den måde transformerer hun sin midlertidige usikkerhed over i en konstruktiv religiøs selvkultivering.

Performance som kropsliggørelse: racisme og mission

De kropslige aspekter af klassebegrebet er i høj grad vigtige markører for klasse i en dansk kontekst, hvor filippinske migranter bliver læst anderledes end majoritetsbefolkningen. Selvom den filippinske gruppe bliver betragtet som "model immigrants", oplever nogle alligevel racisme i deres hverdag. Her hører vi fra 56-årige fastboende Camille, som fortæller om sine oplevelser på arbejde:

I work in a plejehjem. They are racist. I always pray...It's really working....I am preaching

⁷ Interview med Christine, januar, 2016.

(to) them, singing worship songs...They're not talking, they're listening. ...I'm not rich. This is the answer of my prayer. He (God) gave me Denmark. What am I doing here? Fulltime in the church praying. Working hard for my mother, sending money for her. I have to earn money and that I have to send to her. I am a messenger of God.⁸

Citatet viser, hvordan Camille håndterer sin arbejdssituation, der ofte kan være krævende, fordi flere plejehjemsbeboerne møder hende med racisme.⁹ Camilles modnarrativ bliver her at bede for sig selv men også at forkynde for plejehjemsbeboerne. Det gør hun ved at synge lovsange og bede sammen med beboerne, der ikke nødvendigvis deltager aktivt, men dog alligevel lytter. Camille forklarer, hvordan hun integrerer bøn, sang og forkyndelse i de dagligdags gøremål på arbejde, sådan at beboerne føler sig trygge ved situationen. I sidste del af citatet ræsonnerer Camille over sit liv i Danmark, og hvorfor hun er endt lige netop her. Camille har boet andre steder i verden og har en god uddannelse, der kunne sikre hende mere prestige og en bedre løn, end den hun tjener i Danmark. Hun kom til Danmark via ægteskab med sin danske mand, men hun har børn fra et tidligere ægteskab i udlandet. Det betyder også, at hun er forpligtet til at sende penge både hjem til sin mor i Filippinerne, men også at sørge for sine børn, der bor udenfor Filippinerne. De familiære forpligtelser ser Camille som en del af sin religiøse praksis og generelle formål med livet. Hun vender dermed den professionelle afkvalificering og sociale nedvurdering i Danmark til at blive noget, som bringer hende tættere på Gud. Som hun nævner, er de værdifulde ting for hende at bede fuld tid i Den katolske Kirke og at arbejde hårdt for at sende penge til sin mor i Filippinerne. Hun er ikke rig, men hvad hun ikke har i penge, har hun i ånd. Til sidst i citatet konkluderer Camille, at hun er Guds budbringer. I interviewet fortæller hun, at hendes livs besværlige veje har vist hende, at hun er Guds instrument. Derfor træder den sociale anerkendelse og accept, der følger med hendes tidligere sociale klasse, i baggrunden, fordi hun oplever stor accept blandt andre religiøst aktive filippinere. På mange måder repræsenterer hun Bautistas idé om eksportmartyrer (Bautista 2015), der ofrer sig for familien og for landet ved at arbejde hårdt og sende penge hjem til Filippinerne. Men som Camilles eksempel illustrerer, så kan den lavere sociale positionering også vendes til noget positivt i et religiøst lys.

Konklusion

Igennem Kellys fireledede model for social klasse har jeg undersøgt, hvordan klasse kommer til udtryk i mit materiale fra de filippinske katolske miljøer i Danmark. De fire aspekter af klasse; politik, position, proces og performance giver tilsammen et varieret billede af den sociale mobilitet, som transnationale og religiøse migranter oplever. Det politiske aspekt viste, at selvom de filippinske migranter ikke selv definerer

⁸ Interview med Camille, november, 2017. Igennem interviewet blandede Camille danske ord med de engelske. Jeg har beholdt det oprindelige format i citatet.

⁹ Racisme på plejehjem imod medarbejdere med anden etnisk herkomst er udbredt (Rostgaard et al. 2011, 156) og i praksis meget svært at gøre noget ved, da mange ældre beboere ikke er i stand til at ændre deres adfærd.

sig som en bestemt klasse, så er der for øjeblikket en politisk interesse i at positionere udenlandsk arbejdskraft som en problematisk gruppe i det danske arbejdsmarked. Især au pairs bliver tilskrevet en lav klasse i en dansk kontekst, som ikke nødvendigvis stemmer overens med au parens individuelle klasse i Filippinerne. I det politiske aspekt spiller religion ikke en rolle, men det er nødvendigt at medtage den politiske kontekst, fordi de fastboende filippinere skal navigere i den offentlige omtale. Aspektet position peger på, hvordan social status til en vis grad følger beskæftigelsen i det danske arbejdsmarked. Her har den filippinske gruppe en høj grad af beskæftigelse men inden for erhverv, der ikke alle medfører stor social status. I et religiøst perspektiv tilbyder Den katolske Kirke alternative sociale hierarkier, hvor den professionelle beskæftigelse ikke er determinerende for individets position. Her er der tale om religiøs kapital i Bourdieusk forstand, der opnås igennem loyalitet og religiøs praksis. Ved at se på Kellys procesaspekt bliver den sociale klasse internt i de dansk-filippinske ægteskaber også synlig. Ofte opnår kvinderne større social status i Filippinerne ved at være gift med en europæisk mand, men den højere sociale status kan ikke overføres til en dansk kontekst. Internt sker der en løbende forhandling mellem ægteskabspartnerne, hvor klasse spiller sammen med kønsnormer og nye former for afhængighed. Klasse som performance illustrerer, hvordan kropsliggørelse komplementerer de andre mål for social klasse, og at den oplevede racisme modsvares af de religiøse mål for mission. Her bliver livets religiøse mening et frugtbart modnarrativ, der imødegår den sociale nedvurdering, som nogle oplever. Selvom det sociale klassehierarki kommer til udtryk i mange forskellige sammenhænge, er den overordnede konklusion ud fra mit materiale, at både den individuelle og institutionelle religiøsitet udgør alternative sociale hierarkier, hvor de etablerede positioner i resten af samfundet søges tilsidesat. De religiøse modnarrativer trækker på et globalt missionsideal, som er understøttet af migrationsbevægelse igennem flere lande. Det transnationale element i den sociale klasse giver dermed mulighed for en kristen genfortælling af de nye sociale vilkår.

LITTERATUR

Ahlin, Lars

2001 *New age – konsumtionsvara eller värden att kämpa för? Hemmets Journal och Idagsidan I Svenska Dagbladet analyserade utifrån Mary Douglas grid/group-modell och Pierre Bourdieus fältteori*, Lunds Universitet.

2005 *Pilgrim, turist eller flyktning? En studie av individuell religiös rörlighet i semoderniteten*, Stockholm: Symposion.

Andersen, Nina Trige

2013 *Profession: Filippiner. Kvinder på arbejde i Danmark gennem fire årtier*, København: Tiderne Skifter Forlag.

2017 "A Philippine History of Denmark: From Pioneer Settlers to Permanently Temporary Workers", *Philippine Studies: Historical and Ethnographic Viewpoints* 65 (1), 3-70.

Barber, Pauline Gardiner

2013 "'Grateful' Subjects: Class and Capital at the Border in Philippine-Canada

- Migration", *Dialectical Anthropology* 37 (3/4), 383-400.
- 2018 "The Entanglements of Neoliberal Temporalities and Class Politics in Philippine Migration to Canada", In: idem & Winnie Lem, eds., *Migration, Temporality, and Capitalism*, Cham: Springer International Publishing, 161-184.
- Bautista, Julius
- 2015 "Export-Quality Martyrs: Roman Catholicism and Transnational Labor in the Philippines", *Cultural Anthropology* 30 (3), 424-447.
- Borup, Jørn & Lars Ahlin
- 2011 "Religion and Cultural Integration: Vietnamese Catholics and Buddhists in Denmark", *Nordic Journal of Migration Research* 1 (3), 176-184.
- Berlingske
- 2019 "Nej, Mette Østergaard, au pairer løser ikke manglen på kvindelige ledere", kommentar Susanne Sayers 17. december:
<https://www.berlingske.dk/kommentarer/nej-mette-oestergaard-au-pairer-loeser-ikke-manglen-paa-kvindelige>
- Cruz, Resto
- 2019 "An inheritance that cannot be stolen: Schooling, Kinship, an Personhood in post-1945 Central Philippines", *Comparative Studies in Society and History* 61 (4), 894-924.
- DST, Publikation fra Danmarks Statistik
- 2020 *Indvandrere i Danmark 2020*, tilgængelig online.
- Ellersgaard, Christoph, Jacob Aagaard Lunding, Lasse Folke Henriksen & Anton Grau Larsen
- 2019 "Pathways to the Power Elite: The Organizational Landscape of Elite Careers", *Sociological Review* 67 (5), 1170-1192.
- Faber, Stine Thidemann, Annick Prieur, Lennart Rosenlund & Jakob Skjøtt-Larsen
- 2019 "Five Ways to Apprehend Classes" in: Jörg Blasius, et al., eds., *Empirical investigations of Social Space, Methodos Series* 15, 99-114.
- Fresnoza-Flot, Asuncion
- 2017 "Gender- and social class-based transnationalism of migrant Filipinas in binational unions", *Journal of Ethnic and Migration Studies* 43 (6), 885-901.
- Evaluering af den nuværende au pair-ordning. Rambøll
- 2019 <https://www.uim.dk/media/9548/evaluering-af-au-pair-ordning-tilrettet-03-03-2020.pdf>
- Leiulfssrud, Håkon & Annick Prieur
- 2017 "Class Operations and Measures", in: Peter Sohlberg & Håkon Leiulfssrud, eds., *Theory in Action: Theoretical Constructionism*, Leiden: Brill, 72-88.
- Leth-Nissen, Karen Marie & Astrid Krabbe Trolle
- 2015 *Dåb eller ej? Rapport om småbørnsforældres til- og fravalg af dåb*. Center for Kirkeforskning, Københavns Universitet.
- McKay, Deirdre
- 2007 "'Sending Dollars Shows Feeling' – Emotions and Economies in Filipino Migration", *Mobilities* 2 (2), 175-194.

- 2016 *An Archipelago of Care: Filipino Migrants and Global Networks*, Bloomington: Indiana University Press.
- McKinnon, Andrew
- 2017 "Religion and Social Class: Theory and Method After Bourdieu", *Sociological Research* 22 (1), 161-173.
- Medina, Erron & Jayeel Cornelio
- 2021 "The Prosperity Ethic: Neoliberal Christianity and the Rise of the New Prosperity Ethic in the Philippines", *Pneuma* 43 (1), 72-93.
- Parreñas, Rhacel
- 2015 *Servants of Globalization. Migration and Domestic Work*, Redwood City: Stanford University Press.
- Penissat, Etienne, Alexis Spire & Cedric Hugree
- 2020 *Social class in Europe: New Inequalities in the Old World*. London: Verso UK
- Piketty, Thomas
- 2014 *Kapitalen i det 21. århundrede*, København: Gyldendal.
- Prieur, Annick & Mike Savage
- 2011 "Updating Cultural Capital Theory: A Discussion Based on Studies in Denmark and Britain", *Poetics* 39, 566-580.
- Politiken
- 2014 "Au-pair-piger udnyttes i Norden", debatindlæg ved Karen J. Klint, 1. august: <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art5527406/Au-pair-piger-udnyttes-i-Norden>
- Rasmussen, Steen Marquard
- 2014 "Folkekirken for alle subkulturer", in: Marie Vejrup Nielsen & Hans Raun Iversen, eds., *Tal om kirken. Undersøgelser af Folkekirkens aktivitets- og deltagerstatistik*. Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet, 51-75.
- Reckwitz, Andreas
- 2019 *Singulariteternes samfund*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Rivera, Temario C.
- 2018 "The Middle Class in Society and Politics" in: Eric Vincent C. Batalla & Mark R. Thompson, eds., *Routledge Handbook of Contemporary Philippines*, 363-375.
- Rodriguez, Robyn Magalit
- 2010 *Migrants for Export: How the Philippine State Brokers Labor to the World*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Rostgaard, Tine, Liv Bjerre, Kresta Sørensen & Niels Rasmussen
- 2011 *Omsorg og etnicitet. Nye veje til rekruttering og kvalitet i ældreplejen*, København: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Savage, Mike et al.
- 2013 "A New Model of Social Class? Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment", *Sociology* 47 (2), 219-250.
- Savage, Mike, Alan Warde & Fiona Devine
- 2005 "Capitals, Assets, and Resources: some Critical Issues", *The British Journal of Sociology* 56 (1), 31-47.

Skeggs, Beverley

2002 *Formations of Class and Gender: Becoming Respectable*, London: Sage.

Skeggs, Beverley, Sara R. Farris, Alberto Toscano & Svenja Bromberg, eds.

2021 *The SAGE Handbook of Marxism*, London: SAGE publications.

Trolle, Astrid Krabbe

2015 "Migrantkirker: fra grænseflade til kerne i den danske religionsmodel", *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* 62, 61-75.

2016 "Det nationale og det nye: Filippinske katolske og pinsekirkelige menigheder i Danmark" in: Aschim, Anders, Olav Hovdelien & Helje Kringlebotn Sødal, eds., *Kristne migranter i Norden*, Kristiansand: Portal Forlag: 160-174.

2018 "Hjem/skam", in: Ehab galal & Birgitte Schepelehn Johansen, eds, *Tværkultur: Hjem*, nr. 8, årbog for ToRS 2017. E-publikation ved Københavns Universitet: 81-90.

2019a *The Sociology of Morals. Catholic Practices and Generational Identities among Filipino Migrants in Copenhagen, Denmark*, ph.d.-afhandling, Københavns Universitet.

2019b "Catholic Migrant, Unknown Visionary", in: Laura Feldt & Jan Bremmer, eds., *Marginality, Media and Mutations of Religious Authority in the History of Christianity*. Leuven: Peeters Publishers: 209-224.

TV2

2019 "Ulovlig au pair-rengøring: Nordsjællandske familier får bøder for millioner", Ritzau 20. december: <https://nyheder.tv2.dk/krimi/2019-12-20-ulovlig-au-pair-rengoring-nordsjaellandske-familier-far-boder-for-millioner>

UIM

2019 Udlændinge- og Integrationsministeriet

<https://www.uim.dk/nyhedsarkiv/2019/december/markant-stigning-i-antallet-af-au-pairer-fra-filippinerne/>

Astrid Krabbe Trolle, adjunkt, ph.d.

Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet